

Які роковини Голодомору відзначаємо? Про традицію вшанування пам'яті жертв Голодомору

Перші прояви голоду в підрадянській Україні внаслідок надмірного вилучення врожаю почали проявлятися ще наприкінці 1931 року. Весною 1932 року голод охопив уже значну кількість районів УСРР. Проте влітку 1932 року для України були затверджені нові непомірні плани хлібопоставок і під прикриттям цих планів восени 1932 року розпочалось здійснення злочину геноциду. Наприкінці жовтня в Україну і на Кубань були відправлені спеціальні хлібозаготівельні комісії на чолі відповідно із В.Молотовим і Л.Кагановичем. Вони і почали організацію злочину Голодомору-геноциду. В Україні каральна операція розпочалась із ухваленням 18 листопада 1932 політбюро ЦК КП(б)У цілого комплексу репресивних заходів, у тому числі занесення на чорну дошку сіл, натуральні штрафи, створення буксирних бригад, запровадження уповноважених із хлібозаготівель і мобілізації партійних кадрів для цієї роботи та інші заходи. З цього часу розпочалось цілеспрямоване вилучення збіжжя і харчів в мешканців українських сіл і містечок. Ці вилучення конфіскації і грабунки впродовж грудня – січня лише наростали. Метою цих дій комуністичної влади було створення для українців таких умов, які розраховані на повне чи часткове знищення народу.

Внаслідок вилучення не лише зерна, але й інших видів продовольства в Україні був створений штучний голод. І з кінця зими 1933 року починає наростати смертність з голоду. Пік смертності припав на травень-червень 1933 року. Лише впродовж червня 1933 року за підрахунками демографів в УСРР померло щонайменше 800 тис. людей (за іншими – понад 1 млн.). Зі збором нового врожаю, із серпня 1933 року, смертність з голоду почала спадати. Хоча і в 1934 році в окремих регіонах УСРР фіксувались голодні смерті.

Таким чином, злочин Голодомору, як геноциду Українського народу, був розпочатий восени 1932 року через створення для українців таких умов, що несумісні для життя. Масова смертність внаслідок цих геноцидних дій комуністичного злочинного режиму розпочалась з кінця зими 1933 року і піку досягла на початку літа того року. Саме тому 1933 рік увійшов в українську історію як рік національної Катастрофи.

Тож на вшанування пам'яті тих мільйонів українців, чий життя забрав штучний голод, в Україні склалась традиція вести відлік роковин трагедії саме від 1933 року, як року національної трагедії.

На сьогодні не відомо конкретної дати від якої можливо вести відлік цієї національної катастрофи. Тому календарна традиція меморіальних заходів на вшанування жертв Голодомору формувалась поступово.

Першим масштабним публічним меморіальним заходом на вшанування пам'яті вбитих штучним голодом українців можна вважати «День жалоби і протесту», який був організований 29 жовтня 1933 р. українцями Західної України, що на той час була у складі Польської держави. В підрадянській Україні

перші громадські меморіальні акції на вшанування померлих з голоду проведені на Вінниччині у грудні 1933 року.

Улітку 1943 року на зайнятій німцями території України в окремих регіонах проходили заходи на вшанування 10-их роковин трагедії.

По завершенні Другої світової війни українці діаспори розвивали традицію вшанування пам'яті жертв Голодомору, але без прив'язки до певної календарної дати. Переважно акції вшанування пам'яті проводили у травні або у вересні. Зокрема, у вересні 1953 року у Нью-Йорку на заходах до 20-их роковин Голодомору Рафаель Лемкін і виголосив свою промову «Радянський геноцид в Україні».

В незалежній Україні вперше на державному рівні вшанування пам'яті жертв Голодомору пройшли 60-ті роковини трагедії у 1993 році. Основні меморіальні заходи були проведені у вересні того року. Зокрема був відкритий відомий пам'ятний знак на Михайлівській площі Києва.

У 1998 році указом Президента України був запроваджений День пам'яті жертв голодоморів у четверту суботу листопада. Це є щорічним Днем пам'яті на вшанування померлих в Голодоморі 1932 – 1933 років і штучних голодах 1921 – 1923 та 1946 – 1947 років.

Від того часу меморіальні заходи на вшанування жертв Голодомору, заходи у зв'язку із черговими роковинами геноциду приурочуються саме до цього дня. Хоча сама календарна дата четвертої суботи листопада не пов'язана з якоюсь певною історичною подією початку чи завершення Голодомору. Встановлення Дня пам'яті жертв голодоморів на суботу листопада, як виглядає, швидше наслідує православну традицію поминальних субот у листопаді (Дмитрівська субота). Адже на листопад припадає давня традиція поминання померлих.

Таким чином, попри те, що здійснення злочину геноциду голодом було розпочате у 1932 році, українська традиція веде відлік роковин трагедії від 1933 року, як року у якому мільйонам українців довелося померти голодною смертю внаслідок штучного голоду.

День пам'яті жертв голодоморів не приурочений до певної історичної події, а пов'язаний із давньою традицією поминання померлих у листопаді. Це день, у якому українці єднаються щоби віддати шану усім жертвам голодів які організував на українській землі злочинний комуністичний тоталітарний режим.

Ще один аспект, на який вартує звернути увагу, це вживання слів «святкування» і «річниця» щодо Голодомору. Інколи у розмовах можна почути про «святкування річниці» Голодомору. Такі терміни щодо національної трагедії є некоректними. Неприпустимо говорити, що «святкуємо річницю» Голодомору. Адже роковини геноциду не є жодним «святком». Ми вшануємо пам'ять невинно вбитих жертв злочину. Також краще використовувати термін роковини, а не «річниця». Адже, знову ж таки, слово річниця швидше асоціюється із святковим ювілеєм, аніж сумними роковинами.

